

FOCUS NR. 42

De Brusselse privétuinen

ANNE FRANKLIN

De beleidsregels voor stedelijke vergroening verbeteren de levenskwaliteit in de stad en verzachten de negatieve effecten van de verstedelijking. Privétuinen maken een belangrijk deel uit van dit “stedelijk groen” in het Brussels Gewest, en toch is hun bijdrage aan de kwaliteit van de leefomgeving weinig bestudeerd. Deze Focus van het BISA geeft een samenvatting van de beschikbare statistieken en stelt benaderingen voor om de studie van dit thema en de inachtneming ervan in het beleid rond stadsontwikkeling te verbeteren.

De tuin, een maatschappelijke en ecologische rol

Iets meer dan de helft van het grondgebied van het Brussels Gewest is begroeid, zodat het een relatief groen karakter heeft in vergelijking met andere Europese hoofdsteden. De kwaliteit, de verspreiding en de toegankelijkheid van dit groen is echter zeer ongelijk. Het dichtbevolkte stadscentrum is veel minder begroeid dan de meer perifere wijken. Een herschikking van de natuur in de stad is daarom essentieel om de doelstellingen van de regering te bereiken¹. Dit is een fundamenteel probleem geworden voor de stadsvernieuwing, met name in wijken waar groene ruimten ontbreken (Perspective, 2020).

Eenzijds moet het Brussels Gewest, gelet op de toename van zijn bevolking, zijn huisvestings- en infrastructuurbehoeften beheren en tegelijk de kwaliteit van de leefomgeving van zijn inwoners waarborgen. Voor velen houdt deze kwaliteit in dat zij toegang hebben tot een groene ruimte, openbaar of privé, dicht bij huis (Wayens, 2006). De coronacrisis heeft dit verlangen naar

het wonen in een groenere, stillere en minder vervuilde omgeving, met een tuin of terras, versterkt (Danjou, 2020; Vantighem, 2020). De waarde van een tuin werd des te duidelijker na de strenge lockdown van maart-april 2020. Volgens een enquête die de vastgoedgroep ERA in mei 2020 heeft uitgevoerd, zou 80 % van de Brusselaars die een huis zoeken, willen dat het een tuin heeft (ERA, 2020).

In het licht van de klimaatcrisis, de biodiversiteitscrisis en de gezondheidscrisis is de aanwezigheid van natuur een relatief goedkope oplossing om de veerkracht van de stad te vergroten (→ [Glossarium](#)) en de negatieve effecten van de verstedelijking te compenseren.

Privétuinen maken integraal deel uit van de groene infrastructuur van de stad (→ [Glossarium](#)) en dragen dus bij aan een antwoord op deze uitdagingen. Ze worden echter weinig bestudeerd en weinig beschermd omdat men ze beschouwt als kleine autonome privéruimten waar publieke actie zich niet kan ontwikkelen (Dewaelheyns *et al.*, 2014)². Gezien de grote schaarste aan grond wordt hun bestaansrecht in twijfel getrokken ten voordele van de aanleg van openbare parken en tuinen (Havret, 2020).

In het Brussels Gewest is het gewestelijk en gemeentelijk beleid in de eerste plaats gericht op de openbare ruimte. Gegevens over privétuinen zijn zeldzaam, eerder oud, en het onderwerp blijft grotendeels genegeerd (Ruelle, 2012). Het verzamelen van gegevens is inderdaad een uitdaging, aangezien privétuinen zich vaak binnen huizenblokken bevinden. Ze zijn niet erg zichtbaar en niet erg toegankelijk. Ze verschillen ook sterk in grootte, uiterlijk, beheer en gebruik. Dit bemoeilijkt het verzamelen en verwerken van informatie.

Deze Focus geeft een samenvatting van de statistieken en de kennis over de privétuinen in het Brussels Gewest. Hij doet ook voorstellen om het onderzoek naar en de aandacht voor dit onderwerp in het Brusselse beleid te verbeteren.

Hoe groot zijn de privétuinen?

Ongeveer de helft van het Brusselse grondgebied is onbebouwd (Van de Voorde *et al.*, 2010). Het gaat om zeer uiteenlopende gebieden: Het Zoniënwoud, openbare parken, privétuinen, grote privédomijnen, speel- en sportterreinen, begraafplaatsen, braakliggende terreinen, spoorwegbermen, landbouwgebieden ...

Volgens een schatting van Leefmilieu Brussel uit 1997 beslaan **privétuinen 32 % van de oppervlakte van de groene ruimten** in de hoofdstad, **ofwel bijna 3 000 ha** (Leefmilieu Brussel, 2002). Dit is evenveel als de bossen en openbare parken, waaronder het Zoniënwoud. Zij behoren dan ook tot de **grootste groene oppervlakten van het Gewest**.

Er is geen recentere schatting van de oppervlakte van de privétuinen en er bestaat geen studie die met zekerheid kan zeggen of de Brusselse oppervlakte van de privétuinen groter of kleiner is geworden.

Eenzijds is het mogelijk dat tuinen aangelegd zijn bij de bouw van nieuwe woningen op voormalige landbouwgebieden, braakland of gesaneerde grond. Anderzijds is het mogelijk dat grote particuliere eigendommen in kleinere verkavelingen opgedeeld zijn, met als gevolg een versnippering van hun vroegere grote tuinen. Het is ook mogelijk dat tuinen binnen huizenblokken bebouwd zijn (woningen, werkplaatsen, enz.). Dit is het geval in sommige wijken (Inter-Environnement Bruxelles, 2006).

Om de plaats van de privétuinen binnen de groene ruimten van Brussel beter te begrijpen, is een geactualiseerde schatting van de oppervlakte van de privétuinen nodig. Die kan worden gemaakt door de kruising van de administratieve kaartgegevens van UrbIS (→ [Glossarium](#)) met gegevens van luchtfoto's en satellietbeelden van hoge resolutie. Deze laatste maken het mogelijk om de verschillende vegetatietypes in de stad nauwkeurig te identificeren, zoals momenteel in het Brussels Gewest wordt getest door Degerickx *et al.* (2020).

1. Tuinen in de statistieken van het grondgebruik volgens het kadaster

Het is niet aan te raden de statistieken van het kadaster te gebruiken om de evolutie van de oppervlakte van de privétuinen in Brussel te analyseren (Statbel, [online](#)). Zij beschikken over lange tijdreeksen (2000–2020 voor de categorie “tuinen”), maar vertonen ook verscheidene tekortkomingen.

Op veel kadastrale percelen wordt geen onderscheid gemaakt tussen bebouwde oppervlakte en tuinoppervlakte. Het volledige perceel wordt in die gevallen gecategoriseerd als bebouwde oppervlakte. In het kadaster wordt de voor tuinen bestemde oppervlakte dus aanzienlijk onderschat: volgens de gegevens voor 2020 zouden de tuinen slechts 6 % van de onbebouwde oppervlakte van Brussel vertegenwoordigen. Een ander probleem is dat sommige particuliere tuinpercelen in de categorie “parken” zijn opgenomen, wat de onderschatting van het tuinareaal nog versterkt.

Hoeveel woningen hebben een eigen tuin?

Net zoals voor de oppervlakten, ontbreken er recente en volledige bronnen om woningen en hun tuinen te karakteriseren. Het is echter wel mogelijk verschillende gegevensreeksen met elkaar te vergelijken om een overzicht van de situatie te krijgen.

Een eerste bron van informatie zijn de volkstellingen (→ [Glossarium](#)). Zij hebben het voordeel dat zij de gehele Belgische bevolking bestrijken, maar hun gegevens zijn oud. De recentste telling met informatie over privétuinen dateert van 2001. In de editie 2011 komt deze kwestie niet meer aan bod.

Volgens de volkstelling van 2001 **had** iets meer dan **een op de drie woningen in 2001 toegang tot een eigen tuin (1)**. Dit komt overeen met ongeveer **123 000 woningen**. Deze schatting is berekend op basis van het aantal woningen waarvoor de volkstelling een antwoord heeft op de vraag naar de aanwezigheid van of de toegang tot een tuin (en niet op basis van het totale aantal woningen in de volkstelling).

Het verschil tussen 1991 en 2001 is het duidelijkst op het niveau van de collectieve woningen (appartementen), waar het aandeel tussen de twee tellingen verdubbelt. Dit verschil komt waarschijnlijk door de verschillende formulering van de vraag in de enquête. De vraag van 2001 gaat inderdaad over de toegang tot een tuin (voor privégebruik) en niet over het bezit van een tuin. Het is mogelijk dat een huishouden dat in een flatgebouw woont, positief antwoordt op de vraag of het toegang heeft tot een tuin (bijvoorbeeld op de benedenverdieping van zijn gebouw), maar negatief antwoordt op de vraag of het in het bezit is van de tuin.

In 1981 werd de vraag aanzienlijk anders geformuleerd, aangezien een criterium inzake de grootte werd toegevoegd. Het aandeel van de woningen met een perceeloppervlakte van meer dan 50 m² bedroeg toen slechts 17 % (1). In 2001 was er ook een subvraag over de grootte van de tuin. Ten tijde van deze volkstelling had 14 % van de woningen een tuin groter

1 PERCENTAGE VAN DE WONINGEN MET EEN TUIN VOLGENS DE VOLKSTELLINGEN

	1981	1991	2001
Eengezinswoning met tuin	11	21	22
Eengezinswoning zonder tuin	9	5	4
Collectieve woning met tuin	6	6	12
Collectieve woning zonder tuin	74	68	62
Totaal	100	100	100

Opmerking: De percentages zijn berekend op basis van het aantal woningen waarvoor de informatie bekend is. In 1981 ging de vraag over de "woningen met een perceel van ten minste 50m²", in 1991 over de "bewoonde privéwoningen met tuin" en in 2001 over de "bewoonde privéwoningen met toegang tot een tuin voor privégebruik".

Bron: Statbel (volkstellingsgegevens)

dan 50 m². De twee percentages liggen niet ver uit elkaar, hoewel de twee indicatoren niet volledig vergelijkbaar zijn gezien de vraag naar een "terrein" in 1981 en een "tuin" in 2001.

Een tweede bron van informatie zijn de thematische enquêtes. Deze worden met name uitgevoerd door Leefmilieu Brussel en door het Gewestelijk Observatiecentrum voor de Huisvesting van de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij. Zij leveren echter veel meer gefragmenteerde informatie, gebaseerd op zeer variabele steekproevens (2).

Ook al zijn ze moeilijk te vergelijken, toch **zijn deze enquêtes consistent met de telling van 2001: iets meer dan een derde van de Brusselse woningen heeft toegang tot een tuin voor privégebruik**, waarbij dit aandeel veel lager is voor huurwoningen dan voor woningen in eigendom.

Uit de enquête van Leefmilieu Brussel & Dedicated over de mening van de Brusselaars over de veerkracht van hun stad (→ [Glossarium](#)) (Dedicated, 2020) blijkt bovendien **dat één op de vijf Brusselse woningen geen toegang zou hebben tot een tuin of een terras**.

Minder tuinen in Brussel dan elders in België

Een woning in Brussel heeft minder vaak een tuin dan een woning elders in België. Dit is een rechtstreeks gevolg van het sterk verstedelijkte karakter van het Gewest.

In het Vlaams Gewest heeft respectievelijk 47 % en 60 % van de woningen in de gemeenten Antwerpen en Gent een eigen tuin. Dit aandeel is waarschijnlijk lager in de dichtstbevolkte delen van deze twee gemeenten, maar de aanwezigheid van tuinen blijft in het algemeen hoger dan in Brussel. Het gemiddelde voor de 13 "centrumsteden"³ bedraagt 70 % en stijgt tot 86 % voor de gemeenten van de "Vlaamse Rand"⁴ rond het Brussels Gewest (Gemeente- en Stadsmonitor 2017, [online](#)).

Voor het Waals Gewest bestaan dergelijke cijfers niet. De statistieken van het Huishoudbudgetonderzoek suggereren echter dat de situatie in het Waals Gewest vergelijkbaar zou moeten zijn met die in het Vlaams Gewest (→ [Kader 2](#)).

De omvang van de verschillen tussen het Brussels Gewest, de Vlaamse Rand en de andere gewesten als geheel vormt een uitdaging. Hoewel er zeer uiteenlopende redenen zijn om te vertrekken, is de toegang tot een eigen woning en het aanbod van buitenruimte een van de factoren die Brusselse huishoudens ertoe aanzetten het Gewest te verlaten. Deze mensen, vaak huishoudens met kinderen, kiezen ervoor om zich vooral in de Brusselse rand te vestigen, maar worden ook steeds meer aangetrokken tot verder afgelegen gemeenten (Verdonck et al., 2012; De Laet 2018). Ook de huidige gezondheids crisis bevestigt deze trend (Van Hoof, 2020).

2 PERCENTAGE WONINGEN MET EEN TUIN VOOR PRIVAAT/PARTICULIERGEBRUIK, EEN TUIN VOOR GEMEENSCHAPPELIJK/ COLLECTIEF GEBRUIK, EEN TERRAS OF EEN BALKON VOLGENS VERSCHILLENDE THEMATISCHE ENQUÊTES

	Enquête Stadsmoestuinen (2011)	Enquête Observatiecentrum van de huurprijzen (2018)	Enquête Veerkrachtig Brussel
Steekproef	(2020)	N = 5 000	N = 4 758
Tuin voor privégebruik - Alle woningen	37		34
Tuin voor privégebruik - Huurwoningen		14	
Terras of andere buitenruimte (bv. binnenplaats)			42
Recreatieruimte (balkon, terras, binnenplaats) - Huurwoningen		68	
Gedeelde of collectief gebruikte tuin	11		5
Geen tuin, terras of andere buitenruimte			19

Bronnen: Leefmilieu Brussel (Stadsmoestuinen, Veerkrachtig Brussel), Gewestelijk Observatiecentrum voor de Huisvesting-BGHM (Observatiecentrum van de huurprijzen)

2. De tuinen in de statistieken van het Huishoudbudgetonderzoek

Het Huishoudbudgetonderzoek, uitgevoerd door Statbel, bevat een vraag over de uitrusting van de woning met een "tuin, gazon, private groene ruimte of terras". De gestelde vraag is identiek voor alle enquêtes en maakt een evolutieve analyse mogelijk (1999-2018).

Bij het gebruik van deze enquête doen zich echter twee problemen voor. Het feit dat in de vraag ook terrassen zijn opgenomen, beperkt de conclusies die kunnen worden getrokken over de tuinen zelf. Bovendien is de steekproef voor de enquête in Brussel vrij beperkt, wat tot een zekere variabiliteit in de statistieken leidt. De resultaten van de enquête zijn relatief stabiel tussen 1999 en 2010, met 50 % ± 2 % van de woningen die zijn uitgerust met een tuin, gazon, private groene ruimte of terras. Maar de resultaten dalen plotseling en variëren meer tussen 2012 en 2018, wanneer de enquête tweejaarlijks wordt, met 40 % ± 4 % van de uitgeruste woningen. Er bestaat geen verklaring voor deze daling en verder onderzoek zal ze moeten onkrachten of bevestigen.

Voor de andere twee gewesten is de trend stabiel in de tijd. Het gaat om respectievelijk 83 ± 1 % en 82 ± 2 % van de uitgeruste woningen in het Vlaams en het Waals Gewest over de periode 1999-2018 (Bron: berekeningen van het BISA, op basis van Statbel-gegevens).

Waar bevinden de privétuinen in Brussel zich?

Weinig tuinen in het stadscentrum

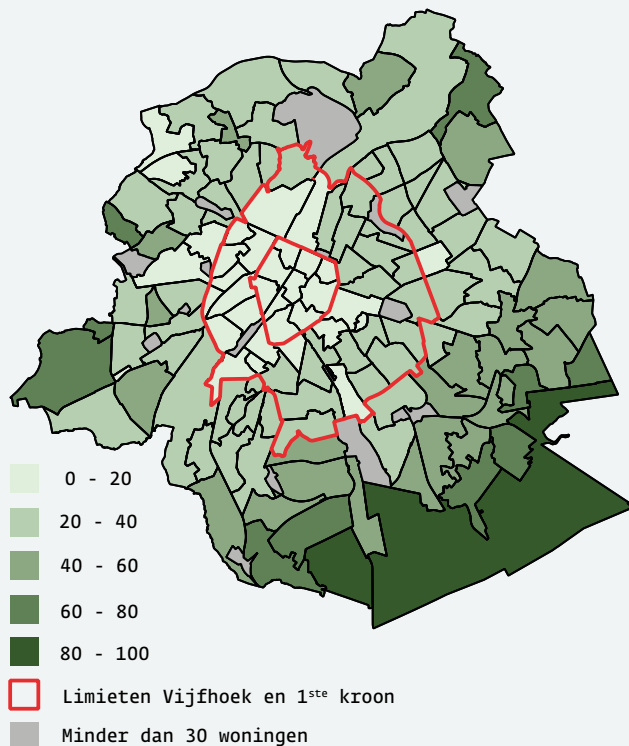
De recentste gegevens die een idee geven van de verdeling van woningen met toegang tot een eigen tuin zijn afkomstig van de volkstelling van 2001.

De wijken in de tweede kroon (→ Glossarium), vooral in het zuiden en oosten van het Gewest, vertonen het hoogste aandeel woningen met een tuin. De centrale wijken en de westelijke wijken van de eerste kroon zijn er bijzonder van verstoken (3).

Door deze toenemende gradiënt van het centrum naar de periferie toe te vergelijken met de kaart van de voor het publiek toegankelijke groene ruimten (4), **tekent zich in de Vijfhoek (→ Glossarium) en in bepaalde wijken van de eerste kroon (→ Glossarium) een gebied af dat zeer verstoken is van zowel particuliere als openbare groene ruimten.**

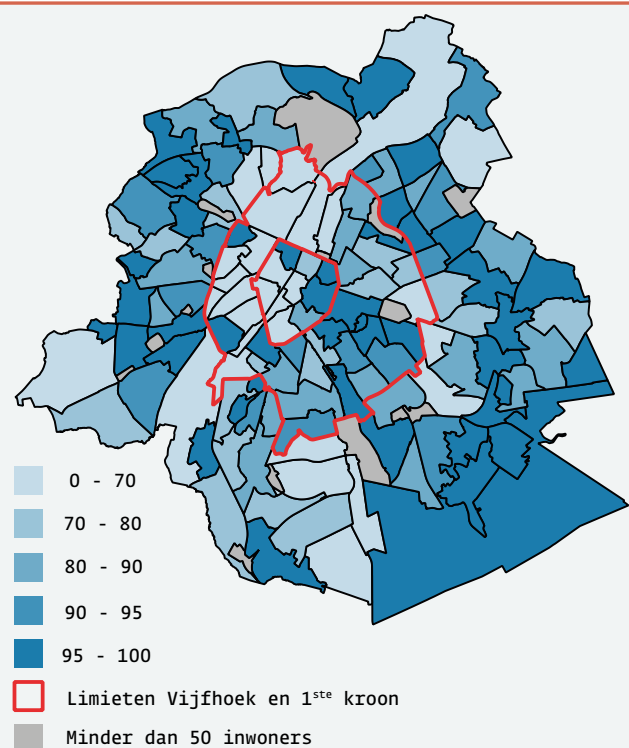
Het gaat om wijken die zeer dicht bevolkt zijn en waar de totale bevolking een groot aantal kinderen jonger dan 12 jaar telt (BISA, Wijkmonitoring, [online](#)). Het gebrek aan toegang tot groene ruimten, zowel privé als openbaar, kan worden beschouwd als een ongelijkheid op vlak van gezondheid. Het bezoeken van groene ruimten is immers bevorderlijk voor de fysieke en mentale gezondheid. De blootstelling aan residentiële groene ruimten heeft ook gunstige effecten op de intellectuele en gedragsontwikkeling van kinderen die in stedelijke gebieden wonen (Bijnens *et al.*, 2020).

3 WONINGEN MET TOEGANG TOT EEN PRIVÉTUIN IN 2001 PER WIJK (%)

Bronnen: Berekeningen van het BISA, op basis van gegevens van Statbel (volkstelling 2001)

4 AANDEEL VAN DE BEVOLKING IN DE BUURT VAN EEN VOOR HET PUBLIEK TOEGANKELIJKE GROENE RUIMTE IN 2012 (%)

Opmerking: De toegankelijkheidsindicator voor groene ruimten is berekend op basis van een straal van 300 m in vogelvlucht van de grenzen van groene ruimten van meer dan 500 m².

Bronnen: Berekeningen van het BISA, op basis van gegevens van Statbel (volkstelling 2001 - bevolkingsgegevens) en Leefmilieu Brussel (voor het publiek toegankelijke groene ruimten).

Sommige meer perifere wijken met weinig openbare groene ruimten, met name in Anderlecht en Ukkel, zijn daarentegen goed voorzien van privétuinen, wat het gebrek aan publieke groene ruimte gedeeltelijk compenseert.

Grotere tuinen in de rand

In het Brusselse weefsel overheersen de zeer kleine tuinen (kleiner dan 50 m²): zij vertegenwoordigen 55 % van de in 2001 in het Gewest geregistreerde tuinen. Grote tuinen (groter dan 300 m²) maken daarentegen slechts 7 % van het totaal aantal tuinen uit.

Er is een duidelijk verband tussen de oppervlakte van de tuin en de afstand tot het stadscentrum. Waar tuinen aanwezig zijn in meer centrale gebieden, zijn ze vaak kleiner dan in de rand, waar de beschikbare ruimte groter is (5).

Hoe groter een tuin is, hoe groter de kans dat ze een verscheidenheid aan flora en fauna bevat (Loram *et al.*, 2008). De geringe omvang van de Brusselse privétuinen vormt echter geen belemmering voor de rol die zij kunnen spelen in de groene infrastructuur. Ten eerste kunnen sommige kleine tuinen dankzij een verstandig beheer even rijk aan biodiversiteit worden als grote tuinen. Vervolgens vormen vele kleine eenheden samen een groter gebied, vooral wanneer zij met elkaar verbonden zijn. Tuinen vormen corridors waarlangs soorten kunnen circuleren, hoewel deze circulatie gedeeltelijk afhangt van de aanwezige hindernissen (bv. de hoge bakstenen muren van sommige wijken). Ten slotte dragen kleine en grote stadstuinen dankzij hun vegetatie bij tot de totstandkoming van stedelijke koelte-eilanden (→ [Glossarium](#)) en vormen zij dus een essentiële schakel in de maatregelen voor de aanpassing aan de klimaatverandering (Cabral *et al.*, 2018).

Privétuinen, welke opportuniteiten?

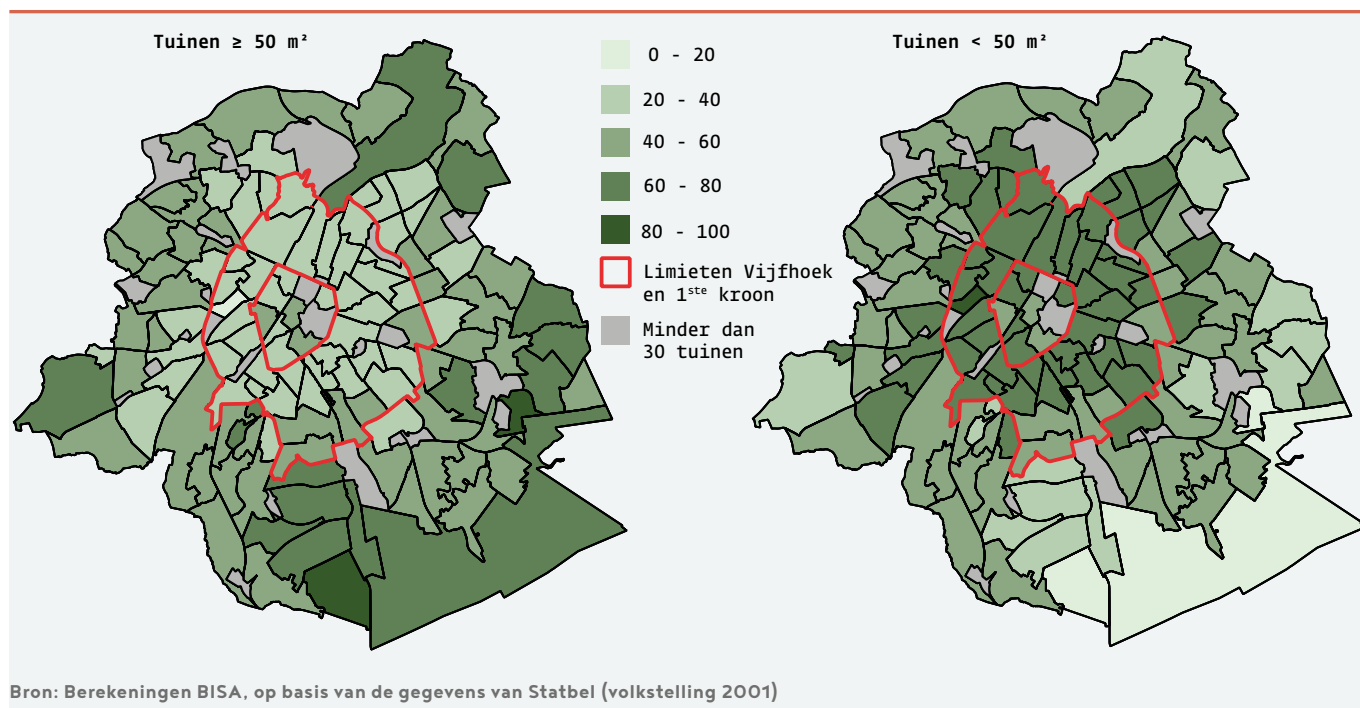
De statistieken in deze Focus geven een overzicht van de cijfers over privétuinen in Brussel: ongeveer 30 % van de oppervlakte van de groene ruimten zijn privétuinen en iets meer dan 30 % van de woningen heeft toegang tot een privétuin. De privétuinen bevinden zich grotendeels in de tweede kroon.

Toch zijn deze cijfers slechts een fragmentarische afspiegeling van het onderwerp. Er bestaat geen recent en nauwkeurig overzicht gebaseerd op een volledige reeks gegevens: evolutie, ligging, typologie, gebruik, eigendomsregelingen, beheermethoden, ...

De impact van dit gebrek aan kennis is moeilijk te meten, maar doet wel vragen rijzen over de perceptie van de rol en de plaats die men aan privétuinen wil toebedelen in de ontwikkeling van de stad. Hoe kan men in een context van stedelijke verdichting op gepaste wijze antwoorden op de noden van de bevolking inzake huisvesting en toegang tot groene ruimten, als een groot deel van deze groene ruimten – met name die van de woningen – slecht bekend zijn?

Op het eerste gezicht kunnen privétuinen als een luxe worden beschouwd. Zij bestrijken een grote oppervlakte in minder dichtbevolkte gebieden en zijn relatief afwezig in gebieden met een hoge bevolkingsdichtheid. Voorstanders van de "compacte stad" pleiten voor een stedelijke ontwikkeling die minder ruimte in beslag neemt, en dus voor een verdichting van de beschikbare ruimten (Haaland & Bosch, 2015). In Brussel gaat het vooral om de tweede kroon, waar meer percelen onbebouwd of dunbevolkt zijn dan elders. De tuinen worden dan gezien als een grondreserve, op dezelfde manier als braakliggende terreinen en landbouwrestanten. En daar waar het ruimtelijk orderingsbeleid ruimte probeert terug te winnen in de bebouwde omgeving, zoals in het stadscentrum, worden openbare groene ruimten beschouwd als een sociaal meer

5 WONINGEN MET TOEGANG TOT EEN EIGEN TUIN VOLGENS DE GROOTTE VAN DE TUIN IN 2001 PER WIJK (%)

aanvaardbare oplossing dan particuliere groene ruimten.

Door de toename van de bevolkingsdichtheid en de hoge vastgoedprijzen is het immers een utopie te hopen dat iedereen een huis met een tuin of een eigen buitenruimte kan krijgen. De herbestemming van voor het publiek toegankelijke groene ruimten is dan ook van essentieel belang. De debatten over de openstelling voor het publiek van grote privé domeinen zoals de parken van het Koninklijk Domein van Laken en Hertoginnedal zijn symptomatisch voor deze behoeften.

Anderzijds willen niet alle huishoudens noodzakelijkerwijs hun eigen tuin ruilen voor een openbare groene ruimte. Een studie van Schindler *et al.* (2018) wijst op de complexiteit van deze problematiek in het Brussels Gewest. Daaruit blijkt dat vele parameters van invloed zijn op de meningen: de subjectieve kwaliteit van de openbare groene ruimten, de nabijheid van de groene ruimte tot de woning, het gebruik dat van deze openbare ruimte kan worden gemaakt, ...

Bovendien geven tal van studies aan dat de recente toename van de stedelijke dichtheid leidt tot een vermindering van de groene ruimten. De aanleg van publieke groene ruimten slaagt er niet in het verlies van private groene ruimten te compenseren (Haaland & Bosch, 2015; Kohout & Kopp, 2020). Privétuinen spelen echter een strategische rol in de groene infrastructuur (Leponce *et al.*, 1998 ; Ruelle, 2012). Zij fungeren als kleinschalige habitats en ecologische corridors. Veel tuinen zijn ook geïntegreerd in het “Brussels Ecologisch Netwerk”, hetzij als centrale gebieden die natuurgebieden met een hoge biologische waarde met elkaar verbinden, hetzij als ontwikkelingszones om de natuur daar te brengen waar ze schaars is (Atlas van Leefmilieu Brussel, [online](#)).

Ten slotte hebben tuinen ook een veelheid aan sociale functies: plaatsen om te ontspannen, speelplaatsen voor kinderen, zones voor groenteteelt of sierteelt, plaatsen met een mooi uitzicht, rustplaatsen ... Door plezier en nut te combineren, zijn het bevoorrechte plaatsen voor het contact tussen de bewoners en de “gewone natuur” (Riboulot-Chetrit, 2015).

Haaland & Bosch (2015) benadrukken **het belang van een efficiënte planning van publieke en private groene ruimten, vooral in reeds compacte steden**. Wanneer de ruimte schaars is, kunnen alternatieven voor traditionele privétuinen het aanbod van openbare ruimten aanvullen: gedeelde tuinen (al dan niet in huizenblokken), daktuinen en -terrassen, verticale tuinen, groene gevels, gemeentelijke moestuinen, geveltuinen ... Zelfs de aanwezigheid van enkele grote bomen zorgt voor een indirecte maar positieve ervaring van de natuur in bijzonder dichtbebouwde omgevingen (Cox *et al.*, 2019). Wanneer er meer ruimte beschikbaar is, draagt de aanwezigheid van tuinen bij tot de kwaliteit van de leefomgeving van alle bewoners, al was het maar indirect door het verminderen van de gevolgen van klimaat-, geluids- en luchtverontreiniging en door het bieden van een aangenaam uitzicht.

Om een dergelijk beleid te kunnen ontwikkelen, moet de kennis van de bestaande situatie worden geactualiseerd. In het Vlaams Gewest zijn de afgelopen tien jaar verschillende projecten opgezet. Dewaelheyne *et al.* hebben in 2014 een nieuwe manier geïntroduceerd om naar privétuinen te kijken, met **het concept van het “tuinencomplex”**. In plaats van de

tuinen als afzonderlijke eenheden te beschouwen, onderzoekt het tuinencomplex het geheel van de afzonderlijke tuinen in een welbepaalde ruimte. Er wordt zowel gekeken naar het ruimtelijk geheel als naar de door de tuinen geleverde diensten en het individuele beheer door de eigenaren. Dit concept wordt gebruikt om mogelijkheden voor te stellen voor een beter beheer van privétuinen.

Op basis van dit academisch onderzoek betreft het participatieve platform *MijnTuinlab* ([online](#)) eigenaren of gebruikers van tuinen bij het verzamelen van gegevens over de oppervlakten, de kenmerken, de soorten en de gebruikswijzen van de Vlaamse privétuinen. Dit initiatief wordt aangevuld door een gedetailleerd in kaart brengen van de tuinen op basis van de verwerking van luchtfoto's en satellietbeelden (Departement Omgeving, [online](#)). Ten slotte bevat de driejaarlijkse enquête van het Vlaams Gewest bij 150 000 inwoners een specifieke vraag over de uitrusting van woningen met een tuin (Gemeente en Stadsmonitor, [online](#)).

Deze enkele voorbeelden zijn een bron van inspiratie voor de ontwikkeling van initiatieven die het gebrek aan kennis over privétuinen in het Brussels Gewest kunnen helpen aanvullen.

Bibliografie

- BIJNENS E.M., DEROM C., THIERY E., WEYERS S., NAWROT T.S. (2020). *Residential green space and child intelligence and behavior across urban, suburban, and rural areas in Belgium: a longitudinal birth cohort study of twins*. PLoS Med 17(8): e1003213.
- BISA. VERDONCK M., TAYMANS M., VAN DROOGENBROECK N. (2012). *Evolutie, kenmerken en verwachtingen van de Brusselse middenklasse*. De cahiers van het BISA nr. 3. 68 p.
- CABRAL I., COSTA S., WEILAND U., BONN A. (2018). *Urban Gardens as Multifunctional Nature-Based Solutions for Societal Goals in a Changing Climate*. In Kabisch N. et al. (Eds). *Nature-based Solutions to Climate Change Adaptation in Urban Areas*. Springer Open. Pp. 237-253.
- COX D.T.C., BENNIE J., CASALEGNO S., HUDSON H.L., ANDERSON K., GASTON K.J. (2019). *Skewed contributions of individual trees to indirect nature experiences*. *Landscape and Urban Planning*. 185 : 28-34.
- DANJOU C. (2020). *Immobilier : la ruée sur les maisons*. Le Soir Immo. 8 juillet 2020. Geraadpleegd op 23-11-2020.
- DE LAET S. (2018). *Ook de volksklassen verhuizen uit Brussel. Een analyse van de randverstedelijking van de bevolkingsgroepen met een laag inkomen*. *Brussels Studies*. Algemene collectie, nr. 121. Geraadpleegd op 08-12-2020.
- DEDICATED (2020). *Studie over de meningen en het gedrag van de Brusselaars voor de veerkracht van hun stad in het kader van de gezondheids crisis van Covid-19*. PowerPointpresentatie. September 2020. 51 dia's. Geraadpleegd op 25-11-2020.
- DEGERICKX J., HERMY M., SOMERS B. (2020). *Mapping functional urban green types using high-resolution remote sensing data*. *Sustainability*. 12: 2144.
- DEWAELEHEYN S., ROGGE E., GULINCK H. (2014). *Putting domestic gardens on the agenda using empirical spatial data: the case of Flanders*. *Applied Geography* 50: 132-143.
- ERA REAL ESTATE (2020). *80 % des Wallons et des Bruxellois veulent désormais une maison disposant d'un jardin*. 15 mei 2020. Geraadpleegd op 08-12-2020.
- HAALAND C., BOSCH C.K. (2015). *Challenges and strategies for urban green-space planning in cities undergoing densification: a review*. *Urban Forestry and Urban Greening* 14(4): 760-771.
- HAVRET M. (2020). *Substituer de l'espace vert privé par de l'espace vert public : un choix multifactoriel. L'exemple de l'unité urbaine de Rouen*. *OpenEdition Journals*. Espace populations sociétés, 2020/1-2. Geraadpleegd op 23-11-2020.
- INTER-ENVIRONNEMENT BRUXELLES (2006). *Les intérieurs d'îlots en Région bruxelloise*. Rapport du séminaire du 13 juin 2006. Inter-Environnement Bruxelles. 70 p.
- KOHOUT M., KOPP J. *Green space ideas and practices in European cities*. *Journal of Environmental Planning and Management* 63(14) : 2464-2483.
- LEEFMILIEU BRUSSEL (2002). *Begroeningsgraden en groene ruimten (situatie 1997). De BIM-gegevens: Grondgebruik en landschappen in Brussel*. 7 p.
- LEPONCE M., LAFONTAINE R.-M., LAURENT Y., DEVILLERS P. (1998). *Le maillage vert écologique à Bruxelles*. Rapport technique. Institut royal des Sciences naturelles de Belgique. 40 p.
- LORAM A., WARREN P.H., GASTON K.J. (2008). *Urban Domestic Gardens (XIV): The Characteristics of Gardens in Five Cities*. *Environmental Management*. 42 : 361-376.
- PERSPECTIVE.BRUSSELS (2020). *DIAGNOSE. Sociaal-economische, territoriale en ecologische herstructurering na de COVID-19-crisis*. December 2020. 169 p.
- RIBOULOT-CHETRIT M. (2015). *Les jardins privés : de nouveaux espaces clés pour la gestion de la biodiversité dans les agglomérations ?* *Open Edition Journals*. La fabrique des espaces ouverts. Special issue 6. Geraadpleegd op 23-11-2020.
- RUELLE J. (2012). *Jardins privés bruxellois : de leurs impacts environnementaux à leur intégration dans le maillage vert régional*. Mémoire de fin d'études. Université Libre de Bruxelles. 132 p.
- SCHINDLER M., LE TEXIER M., CARUSO G. (2018). *Spatial sorting, attitudes and the use of green space in Brussels*. *Urban Forestry & Urban Greening*. 31: 169-184.
- VAN DE VOORDE T., CANTERS F., CHEUNG-WAI CHANG JONATHAN (2010). *Mapping update and analysis of the evolution of nonbuilt (green) spaces in the Brussels Capital Region*. Vrije Universiteit Brussel. 35 p.
- VAN HOOFT. (2020). *La Hulpe et Rixensart, ces « villages » où les Bruxellois affluent en masse*. *La Libre Immo*. 14 octobre 2020. Geraadpleegd op 23-11-2020.
- VANTYGHEN P. (2020). *Wonen. Geef ons de ruimte!* *De Standaard*. 19 septembre 2020. Geraadpleegd op 23-11-2020.
- WAYENS B. (2006). *De woonomgeving. Welzijns- en gezondheidsatlas van Brussel-Hoofdstad 2006*. *Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad*. 6 p.

Glossarium

Eerste kroon

Verwijst naar de wijken tussen de lanen van de kleine ring en de middenring, de Churchilllaan (in het zuiden), de militaire lanen (in het oosten: Generaal Jacques, Generaal Meiser, Brand Whitlock, August Reyers, Generaal Wahis) en de spoorlijnen (in het westen).

Groene infrastructuur

Een netwerk bestaande uit natuurlijke, semi-natuurlijke en groene ruimten dat tal van ecosysteemdiensten biedt als basis van het menselijk welzijn en de levenskwaliteit.

Koelte-eiland

Koelere zone van een gebied tijdens periodes van grote hitte, meestal bestaande uit begroeide en/of aquatische zones die de stijging van de oppervlaktetemperatuur beperken.

Stedelijke veerkracht

Het vermogen van het stedelijk systeem en zijn inwoners om crisissen en de gevolgen ervan het hoofd te bieden, zich positief aan de gebeurtenissen aan te passen en zich om te vormen in de richting van duurzaamheid.

Tweede kroon

Verwijst naar de wijken die het meest aan de buitenkant van de stad liggen, voorbij de middenring, de Churchilllaan (in het zuiden), de militaire lanen (in het oosten: Generaal Jacques, Generaal Meiser, Brand Whitlock, August Reyers, Generaal Wahis) en de spoorlijnen (in het westen).

UrbIS-gegevens

Reeks cartografische en alfanumerieke gegevens die specifiek zijn voor het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en die gratis online toegankelijk zijn.

Vijfhoek

Zone van Brussel binnen de lanen van de kleine ring. Het is dat deel van de stad dat oorspronkelijk beschermd werd door de stadswallen. De naam van deze zone is afkomstig van de vorm van het tracé van de oude stadswallen.

Volkstelling

Het doel van een volkstelling is het tellen van de bevolking voor administratieve doeleinden. Tussen 1856 en 2011 werden in België vijftien volkstellingen gehouden. Tot 2001 was het een enquête op basis van vragenlijsten. In 2011 (en daarna) gaat het om een niet op enquêtes gebaseerde telling op basis van administratieve databanken. De editie 2021 is in voorbereiding.

Noten

1. Elke Brusselaar moet beschikken over een toegankelijke en uitnodigende groene ruimte van meer dan 1 hectare binnen een straal van ten minste 400 m van zijn woning en minder dan 1 hectare binnen een straal van ten minste 200 m (Gewestelijk Natuurplan 2016-2020).
2. Er bestaat geen officiële en consistente definitie van een privétuin. In het kader van deze Focus kan een privétuin worden gezien als de onbebouwde, gewoonlijk begroeide ruimte van een woonperceel.
3. Aalst, Antwerpen, Brugge, Genk, Gent, Hasselt, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout.
4. Asse, Beersel, Dilbeek, Drogenbos, Grimbergen, Hoeilaart, Kraainem, Linkebeek, Machelen, Meise, Merchtem, Overijse, Sint-Genesius-Rode, Sint-Pieters-Leeuw, Tervuren, Vilvoorde, Wemmel, Wezembeek-Oppem, Zaventem.

WETENSCHAPPELIJKE COÖRDINATIE

Astrid Romain

LEESCOMITÉ

Xavier Dehaibe, Jean-Pierre Hermia, Saskia Hin, Olivier Poupaert

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Astrid Romain – BISA

©2021 Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Alle rechten voorbehouden.